

Μια ξενιτιά ο κόσμος όλος _____

Ου γαρ έχομεν ώδε μένουσαν πόλιν

στην Δωροθέα Γιέντρας, στόλατ!

Γράφει ο Δημήτρης Νόλλας

Ένας ψυχρός βορειοανατολικός αέρας περνούσε πάνω από τα πρώην γερμανικά εδάφη της Σιλεσίας, τώρα προσαρτημένα στην Πολωνία, κι έκανε τον Μήτσο Παχτουρίδη να χουχουλίζει τις σκέψεις του ανάμεσα στους υψωμένους γούνινους γιακάδες του παλτού του, ενώ δίπλα του, ίδιος παραστάτης, συντόνιζε το βήμα του ο Γαβρίλης Πρίντζος, με ελαφρά σκυμένο το τυλιγμένο σ' ένα μάλινο κασκόλ κεφάλι του, σαν να μπορούσε ν' ανοίξει δρόμο κόντρα σ' αυτόν τον δρεπανηφόρο βοριά που έμοιαζε έτοιμος να σηκώσει στον αέρα ανθρώπους και χωράφια σπαρμένα πατάτα και καλαμπόκι.

Το λεωφορείο της γραμμής, εκείνο το χλωμό απομεσήμερο της Μεγάλης Παρασκευής, τούς είχε αφήσει στη στάση, μισό χιλιόμετρο μακριά από το νοσοκομείο, στο οποίο οδηγούσε ένας χωματόδρομος διάσπαρτος λακούβες, πράγμα που έκανε όλους αυτούς τους μέχρι προ τίνος επιβάτες να μοιάζουν τώρα με καλικάντζαρους και χορευτές ενός αυτοσχέδιου σχολικού μπαλέτου, καθώς χοροπηδούσαν για ν' αποφύγουν να βρέξουν παντελόνια και φουστάνια, ενώ το λεωφορείο απομακρυνόταν ανάμεσα σ' ένα δάσος από λεύκες, ιτιές και καστανιές απ' τη μια μεριά κι έναν βάλτο απ' την άλλη, που αντιφέγγιζε κάτω από μια χλωμή πανσέληνο, ξεχασμένη απ' το προηγούμενο βράδυ.

Ήταν Απρίλης του 1953 και βάδιζαν προς εκείνο το απαστράπτον κτήριο στα περίχωρα του Βρότσλαβ το οποίο, απ' όποια μεριά κι αν το κοιτούσες, έμοιαζε με κάσα, με τα ακόμη φρέσκα σημάδια του πένθους, που το διατυμπάνιζαν τα μαύρα κρέπια και πανώ, αναρτημένα από την σκεπή μέχρι το έδαφος, και των οποίων η χλαπαταγή υπενθύμιζε το βάρος της απώλειας που 'χε πέσει στις πλάτες όλων από τις αρχές του προηγούμενου μήνα.

Και πράγματι, όλη αυτή η μυρμηγκιά των ανθρώπων όταν άρχισαν να πηγαινοέρχονται μέσα σ' εκείνο το υπερσύγχρονο νοσοκομείο φορτωμένοι εκτός απ' τις τσάντες με τρόφιμα, φρούτα και σπιτικά αποστάγματα, μαζί με την ανησυχία για την υγεία των νοσηλευόμενων ανθρώπων τους, έμοιαζε να κουβαλούν και το επιπλέον πένθος από την απώλεια του Μεγάλου Ηγέτη. Σαν να 'χε διπλασιαστεί η οδύνη που είχαν φορτωθεί ασθενείς και υγιείς, νοσηλευτές και νοσηλευόμενοι, διοικητικοί υπάλληλοι και επισκέπτες, έτσι καθώς κινούνταν νευρικά μέσα κι έξω στους θαλάμους και στα γραφεία των γιατρών. Αν και μερικοί εξ αυτών δεν ήταν τόσο κατηφείς στη σκέψη πως είχαν απαλλαγεί απ' αυτόν που 'χε υπάρξει ο Μέγας Δυνάστης τους. Τα σφιγμένα χαμόγελα όταν χαιρετούσαν αλλήλους θορυβωδώς και τα σπινθηρίζοντα βλέμματά τους, μαρτυρούσαν τα βαθύτερα αισθήματά τους.

Οι δύο άντρες είχαν έρθει να επισκεφθούν έναν συμπατριώτη τους που νοσηλευόταν εδώ και καιρό και τους είχαν ειδοποιήσει πως σήμερα θα έπαιρνε εξιτήριο. Χρειαζόταν να φροντίσουν για κάποιο μέσο να μπορέσουν να τον μεταφέρουν στην πόλη, γι αυτό και πριν κατευθυνθούν στον θάλαμο, αναζήτησαν έναν νοσοκόμο που τον λέγανε Ράφαου κι οι ίδιοι αποκαλούσαν «πατριώτη». Τσάκιζε κάτι ελληνικά, από μάννα Γερμανίδα και πατέρα έναν Έλληνα υπαξιωματικό, εξόριστο στο κοντινό Γκέρλιτς από τα χρόνια του Α' Μεγάλου πολέμου. Τον χρειαζόνταν για το εξιτήριο και να τους βοηθήσει στην μετακίνηση του Χριστόφορου.

Το βιαστικό πέραςμα ανάμεσά τους ενός φορείου προς τα ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ έκανε τους δυο άντρες να τραβηχτούν στην άκρη κι ο Γαβριήλης γλώμιασε ταραγμένος στη θέα της καταματωμένης κεφαλής του τραυματία, και για μια στιγμή ακούμπησε να στηριχτεί στον τοίχο. Ο άλλος αναρωτήθηκε τί του συμβαίνει και πρόσθεσε, προσπαθώντας να αποφορτίσει την κατάσταση, «Το παρακάνουνε καμιά φορά με το πιστό αυτοί οι άνθρωποι, ανάθεμα το γονιό τους... Καλά, αλλά κι εσύ ρε Γαβριήλ, πώς κάνεις έτσι, πρώτη φορά βλέπεις ματωμένο κεφάλι;!...» και μήπως χρειαζότανε να ζητήσουνε κανα γιατρό.

Ο άλλος έκανε μια αμήχανη κίνηση και ρώτησε, «Τί θα πει, ρε Μήτσο, κοζογιέμπτσο, ξέρεις;» Ήταν που σαν αστραπή είχε περά-

σει στο μυαλό του ο ανηψιός του ο Αντώνης, όταν τις προάλλες είχε φτάσει στο σπίτι κυνηγημένος με ματωμένα μούτρα σαν μπιρίζολα φρεσκοκομμένη. Τον είχαν κυνηγήσει ένα τσούρμο συνομήλικοί του από τη γειτονιά, βρίζοντας και χτυπώντας τον σαν να 'ταν λυσασμένο σκυλί. Κι αν δεν είχε βγει ο ίδιος στην πόρτα να βάλει τις φωνές, πράγμα που τους έκανε να λακίσουν, αφήνοντας πίσω τους ένα κορδόνι βρισιές, δεν ήξερε πού θάχε καταλήξει ο γιος της αδερφής του. Συνέχιζαν να επαναλαμβάνουν ρυθμικός κοζογιέμπτσο και κοζογιέμπτσο, ενώ έσκουζαν με λύσσα διάφορες βρισιές μέχρι να τον σύρει μέσα.

Ο Μήτσος με αυστηρό ύφος διέκοψε τον αφηγηματικό οίστρο του συντρόφου του, όταν είπε,

«Καλά, και πώς έγινε όλο αυτό; Μήπως τους προκάλεσε;... Τους πείραξε;»

«Τί να προκαλέσει, ρε Μήτσο, μόνος του ο Αντώνης και καμιά δεκαριά οι άλλοι», δαγκώθηκε φαρμακωμένος ο Γαβριήλης στη σκέψη πως αυτός ο άνθρωπος του είχε υποσχεθεί να στηρίξει τον Αντώνη για μια υποτροφία σπουδών στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας κι εκείνος τώρα αμφισβητούσε τη μαρτυρία του, πως παρ' ολίγο να σκότωναν τον ανηψιό του κάτι τσογλάνια. Δεν καταλάβαινε τί του 'λεγε γιατί του φάνηκε πως ο Μήτσος τού μιλούσε σαν να μετάφραζε από μια άλλη, ξένη γλώσσα, καθώς συνέχιζε στον ίδιο σκοπό,

«Κι η αστυνομία, τί έκανε η αστυνομία; Το καταγγέλατε;»

«Είπαν τους ξέρουν και δεν θα ξανασυμβεί... Λοιπόν, τί θα πει κοζογιέμπτσο, θα πεις;» επέμενε ο Γαβριήλης, έχοντας τώρα απομακρυνθεί απ' την εικόνα του στραπατσαρισμένου ανηψιού του.

«Γιατί, ρε φίλε, τις άλλες βρισιές που ξερνούσαν τις ήξερεις;» μίλησε ψυχρά ο Μήτσος, προσπαθώντας να κατευνάσει την ταραχή του συνοδού του.

«Έχω ακούσει κάποιες απ' αυτές στο εργοστάσιο, αλλά κάνω πως δεν τις ακούω...» συνέχισε να επιμένει ο Γαβριήλης κολημένος μ' εκείνη την άγνωστη βρισιά, «Έλα, ρε Μήτσο, είσαι και Πειραιώτης εσύ, είσαι και παλιότερος».

Ο Μήτσος Παχτουρίδης είχε μεγαλώσει σε μια παραγκούπολη του Πειραιά, πίσω απ' εκεί που αργότερα χτίστηκε το καπνεργοστάσιο

του Παπαστράτου, όταν τα γονικά του με τον ίδιο μωρό στα χέρια, ήρθαν πρόσφυγες απ' τα μέρη του Ικόνιου μετά το '22. Η εισβολή και η κατοχή της Ελλάδας από τους Ιταλογερμανούς τον βρήκε εργάτη στου Κεράνη και οργανωμένο στην ΕΠΟΝ. Στη διάρκεια του βομβαρδισμού της πόλης τον Ιανουάριο του '44 είχε επιδείξει ζήλο και ικανότητα να ανασύρει ζωντανούς κάτω απ' τα ερείπια των ιδίων τους των σπιτιών και στη συνέχεια να οργανώσει πρόχειρους καταυλισμούς και συστίτια για τις εκατοντάδες των αστέγων· είχε σώσει κόσμο εκείνες τις μέρες. Εντωμεταξύ, στη διάρκεια των πρώτων εμφυλιοπολεμικών συγκρούσεων, είχε εγγράψει στο κομματικό του βιβλιάριο μια απόδραση από τις φυλακές Συγγρού, πριν καταφύγει στο βουνό και ενταχθεί στον Δημοκρατικό Στρατό. Σ' αυτό το κατόρθωμά του στον Πειραιά οφειλόταν το γεγονός πως του είχαν αναθέσει μια από τις πρώτες αποστολές ανήλικων και τραυματιών, αιχμαλώτων του Εθνικού Στρατού, την περασμένη χρονιά. Τούτη η αποστολή ήταν η δεύτερη, λίγους μήνες πριν πέσει ο Γράμμος και οι ηττημένοι αντάρτες αρχίσουν να υποχωρούν στην Αλβανία. Τον Γαβρίλη, όπως και τον Αντώνη Σταματάκη, έναν στρατολογημένο νεαρό αντάρτη και ανηψιό του, όπως του ανέφερε αργότερα κατά τον ευρωπαϊκό περίπλου, τους γνώρισε όταν εμφανίστηκαν την τελευταία στιγμή πριν σαλπάρουν από τον Αυλώνα συνοδεύοντας μια ομάδα αιχμαλώτων, φαντάρων και αξιωματικών του Εθνικού Στρατού. Τραυματίες όλοι τους της τελευταίας στιγμής, που τους σέρνανε σε μια ιδιότυπη ομηρεία, πράγμα που ενώ είχε νόημα όσο μάχονταν στην Ελλάδα και η εμφύλια σύγκρουση κρατούσε γερά, σκεφτόταν ο Γαβρίλης, ενώ τώρα είχε εξελιχθεί σε βάρος ασήκωτο. Είχε αποφύγει να το κουβεντιάσει με τους συντρόφους του, ούτε καν με τον ανηψιό του.

Ο Γαβρίλης, στρατολογημένος απ' τους αντάρτες απ' την αρχή των πρώτων συγκρούσεων στην ύπαιθρο χώρα, καθώς γνώριζε κάθε μονοπάτι και ρεματιά της Πίνδου, ήταν αυτός με την ομάδα του που είχαν ανασύρει τον Χριστόφορο, πιλότο του σπιτφάιερ που είχε γκρεμιστεί μετά από μια θανατηφόρα κάθετη εφόρμηση απ' την οποία δεν μπόρεσε να ξαναπάρει ύψος κι έμεινε στο βάθος μιας χαράδρας. Με τσακισμένα πόδια και πλευρά τον κουβάλησαν μέσα σε μια κουβέτα, ανακάλεσε ο Γαβρίλης το χρονικό της διάσωσης, που δύσκολα θα

ξεχνούσε, καθώς ήταν την προηγούμενη που είχε στρατολογήσει τον ανηψιό του, αρπάζοντάς τον σχεδόν δια της βίας από τα χέρια της αδερφής του που έκλαιγε συνέχεια, πού το πας το παιδί μου, θα μείνω μόνη μου στον κόσμο η καφερή. Κι εκείνος της έλεγε θα ζήσει σαν άνθρωπος εκεί που τον πάω τον γιο σου, και τί φωνάζεις, μωρή, εσύ δεν έστειλες το πρώτο σου παιδί στον Καναδά, όταν εντόπισαν τον Ράφαου σε μια απ' τις βεράντες του πρώτου ορόφου, ένα ημιυπαίθριο κυλικείο, όπου γιατροί, νοσηλευτές και επισκέπτες κάπνιζαν και πίνουν τσάγια στο πόδι. Τους πλησίασε με τη συνηθισμένη μελαγχολική διάθεση στο πρόσωπό του, στο οποίο μια θλίψη είχε για τα καλά εγκατασταθεί σήμερα και τους ρώτησε αν είχαν ήδη περάσει από τον θάλαμο του Χριστόφορου. Θέλαμε πρώτα να σου θυμήσουμε να μας βρεις μέσο να τον μεταφέρουμε στην πόλη, είπε ο Μήτσος, τώρα θα πάμε. Σας πρόλαβε άλλος, είπε ο Ράφαου κι οι δύο άντρες κοιτάχτηκαν απορημένοι, όταν ο Ράφαου πρόσθεσε ψυχρά, τον πήρε ο Χάρος σήμερα τα ξημερώματα, κι αμέσως μετά ευχήθηκε ο Θεός να τον συγχωρέσει.

Ο Χριστόφορος ήταν ένας από εκείνους τους τραυματίες αιχμαλώτους των ανταρτών, ανακάλεσε ο Γαβρίλης σ' έναν αστραπιαίο απολογισμό, μνημόσυνο της ζωής του Χριστόφορου, κι ήταν αυτονόου του ανθρώπου η μοίρα με τα πολλαπλά τραύματα που θα νοσηλευτεί από την πρώτη στιγμή της εγκατάστασής τους τότε στο ένα και τότε στο άλλο εξιδικευμένο νοσοκομείο της Πολωνίας, ο οποίος είχε γίνει αφορμή μια ασέληνη νύχτα, πλέοντας στ' ανοιχτά του Βισκαϊκού κόλπου, έχοντας βγει στο κατάρωμα να πάρουν μιαν ανάσα μετά από ένα μερόνυχτο εγκλεισμού στα αμπάρια του φορτηγού, καθώς περνούσαν τα στενά του Γιβραλτάρ κι υπήρχε φόβος να τους σταματήσουν αν ψιλιάζονταν πως κουβαλούσε ανθρώπους το καράβι, όταν ο Γαβρίλης με τον Μήτσο βρέθηκαν δίπλα δίπλα να καπνίζουν αμίλητοι κι ο πρώτος, ανακαλώντας τους συλλογισμούς του για την περίπτωση του Χριστόφορου, αλλά και των άλλων τραυματιών, είπε, και τί νόημα έχει να 'χουμε φορτωθεί όλους αυτούς τους σακάτηδες κι ο άλλος θέλοντας να μην ανοίξει μια τέτοια συζήτηση είπε, είναι κομματική εντολή κι ο Γαβρίλης επιτόπου υπερθεμάτησε, το ξέρω, είπε, γι' αυτό είμαστε εδώ κι εκτελούμε την κομματική απόφα-

ση, όμως, επέμενε, αναρωτιέμαι σε τί θα μας είναι χρήσιμοι εκεί που πάμε; Κι ο Μήτσος σε μια προσπάθεια να αποφύγει την συνέχεια της κουβέντας, ανησυχώντας για την έκβασή της, είπε κάτι που έβαλε τον Γαβρίλη πιο βαθειά στην αρχική του απορία. Ο Μήτσος είχε πει, όταν περπατάς και στον δρόμο σου συναντήσεις έναν ανάπηρο ή έναν τραυματία, τον προσπερνάς χωρίς να τον φροντίσεις, τον παρατάς να τον φάνε τα σκυλιά, αυτό κάνεις; Ο Γαβρίλης θυμήθηκε αμυδρά κάποιο απόσπασμα να μιλάει για κάτι παρεμφερές που 'χε ακούσει στην εκκλησία, ενώ ο Μήτσος συνειδητοποιώντας την ουσία των λόγων του και επιθυμώντας να επιστρέψει στην νυχτερινή απόλαυση του τσιγάρου του χωρίς άλλες κουβέντες, είπε, κι αυτό το καράβι που μας οδηγεί σε τόπο ειρηνικό και φιλόξενο είναι σαν την κουβέρτα στην οποία είχες τυλίξει τον Χριστόφορο και τον έσωσες, δεν το καταλαβαίνεις; Δεν είναι βίδες και μπουλόνια οι άνθρωποι για να τους θεωρείς χρήσιμους· οι άνθρωποι είναι. Έτσι αν το δεις... Και ψυχρά κι από απόσταση κι αν το δεις, είχαμε υποχρέωση να τους περιθάλψουμε. Όσο δίκαιος κι αν είναι ο αγώνας μας για την απελευθέρωση των σκλάβων απ' τα δεσμά τους, δεν παύει να είναι ένας άγριος και φονικός πόλεμος στον οποίο έχουμε εμπλακεί κι έχουμε το μέρος της ευθύνης που μας αναλογεί. Και σημαντικό μέρος αυτής της ευθύνης είναι να μην εγκαταλείπουμε τους τραυματίες στην τύχη τους. Ο Γαβρίλης ένοιωσε βάρκα με πανί που 'χε σπάσει το πιδάλιό της και ήταν η πρώτη φορά που ο Μήτσος τα είχε καταφέρει να τον μπερδέψει τόσο. Γιατί, αν ήταν έτσι όπως τα 'λεγε, γιατί δεν αφήναν τους τραυματίες εχθρούς στα χέρια των δικών τους να τους φροντίσουν; Γιατί έπρεπε να τους φορτωθούν οι ίδιοι, αφού δεν τους πρόσφεραν καλύτερη νοσήλια σέρνωντάς τους από βουνό σε πλαγιά κι άντε πίσω πάλι για μήνες μέχρι ν' αρχίσουν να υποχωρούν ηττημένοι; Άρα τους χρειάζονταν για κάτι άλλο αυτούς τους τραυματισμένους πλέον πολεμιστές και άρα το κήρυγμα περί χρήσιμων και άχρηστων ανθρώπων ήταν ακατανόητο στις σκέψεις του Γαβρίλη (ή, μήπως ήταν κάτι πιο απλό, όπως είπε ο Αντώνης το άλλο πρωί που ξημέρωσε, μπαίνοντας στα ασφαλή νερά της Βαλτικής, λίγο πριν δέσουν στο λιμάνι του Γκντάνσκ), όταν του ψιθύρισε, ψέματα σου λέει, τους πήραμε για εκβιασμό, κάποια τράμπα θέλουν να κάνουν

γι' αυτό τους τραβολογούσαμε πέρα-δώθε τους ανθρώπους. Όπως κάναμε κι εμείς στο χωριό στα χρόνια του πολέμου και της πείνας, δίναμε αλεύρι και παίρναμε λάδι. Δίναμε ό,τι είχαμε για να πάρουμε κάτι που δεν είχαμε και μας χρειάζονταν.

«Και να σκεφτείς πως όλο αυτό το μπέρδεμα με την αντιμετώπιση ενός αιφνίδιου θανάτου», συνέχισε ο Αντώνης να αφηγείται στην Βάντα, αγκαλιασμένοι στο στενό του κρεβάτι, «όλο αυτό κατέληξε σε μια κλωτσοπατινάδα για το αν θα ταφεί ο άνθρωπος εκείνος από παπά ορθόδοξο που λειτουργούσε σ' ένα παρεκκλήσι που του είχαν παραχωρήσει οι καθολικοί σ' έναν γειτονικό οικισμό ή θα αποτεφρωνόταν στο νοσοκομείο, όπου είχε καταλήξει. Αποτέφρωση ο ένας, ταφή ο άλλος, παρολίγο να πιαστούν στα χέρια μπροστά στον ιερέα, στον οποίο τους είχε οδηγήσει ο Ράφαου και τώρα εκείνος ο παπάς, μετά την ακολουθία του Επιτάφιου, τους φίλεψε μια μπίρα στο κηπάκι του πρεσβυτέρου, όπου τα άνθη και τα φυτά ευωδίαζαν σαν να τα είχαν ποτίσει εκείνη την αυγή. Προσπαθούσε εκείνος ο ήρεμος άνθρωπος του Θεού να καταλάβει πώς γίνεται δυο ξένοι προς τον νεκρό να διεκδικούν να ταφεί σύμφωνα με την δική του άποψη ο καθένας τους. Μια πρώτη προσπάθεια να πέσουν οι τόνοι, ώστε να αποφασίσει ήρεμα ο παπάς, είχε κάνει ο Ράφαου όταν ανέσυρε από το σακίδιο που κουβαλούσε τα πράγματά του, τρία κόκκινα αυγά και τους τα μοίρασε. Σπς ερωτηματικές ματιές τους εξήγησε πώς ο πατέρας μου κάθε Μεγάλη Πέμπτη μέχρι να πεθάνει έβαφε κόκκινα αυγά κι αυτό το συνεχίζω κι εγώ· και μάλιστα όταν ήταν έτοιμα, κρέμαγε ένα κόκκινο πανί στο παράθυρο της κουζίνας ή στο μικρό μπαλκόνι του σπιτιού μας, όπως συνέχισα κι εγώ να κάνω, μέχρι πριν από λίγα χρόνια που ήρθε ένας γείτονας κάποια στιγμή και μου λέει, κοίτα Ράφαου, εμείς το ξέρουμε πως εσύ κι η οικογένειά σου είσατε όπου φυσάει ο άνεμος, δεν χρειάζεται να μας δείχνεις πως είσαι κομμουνιστής, τώρα που 'ρθαν στα πράγματα οι μπολσεβίκοι. Τί παρεξήγηση! Συμπέρανε μ' ένα θλιμένο χαμόγελο ο Ράφαου, έκτοτε σταμάτησα να βγάζω την κόκκινη πετσέτα της κουζίνας, συνέχισα όμως να βάφω κάθε Μεγάλη Πέμπτη κόκκινα αυγά... Άντε, καλή ανάσταση, ευχήθηκε ενώ δίπλα του ο Μή-

τσος κι ο Γαβρίλης, πέτρινες μάσκες, στριφογύριζαν αμήχανα τα αυγά στα χέρια τους.

Τότε, είχε σηκωθεί ο παπάς βάζοντας τέλος στην άγωνα επίσκεψή τους κι αφού μουρμουριστά έψαλε «ον παίδες ευλογείτε, ιερείς ανυμνεείτε» συνέχισε ο Αντώνης, χαϊδεύοντας τη Βάντα σ' εκείνο το στενό κρεβάτι, τους είπε, απευθυνόμενος στον θείο μου και τον άλλον, αλλά και προς τον Ράφαου, παιδιά μου δεν θα διαιωνίσω εγώ τη διαφορά σας... Πηγαίνετε, λοιπόν και σκεφτείτε το, μέρα Αναστάσεως που ξημερώνει αύριο, σας περιμένω να έχετε ομονοήσει και ό,τι αποφασίσετε από κοινού, αυτό θα γίνει.

«Και μετά, τί έγινε μετά», ρώτησε η Βάντα όπως παιδί διψασμένο για τη συνέχεια του παραμυθιού, ενώ ο Αντώνης πεταγόταν απ' το κρεβάτι, «Άντε, σήκω επιτέλους, σχολάει ο συγκάτοικός μου από τη βάρδιά του και δεν θέλω να σε βρει εδώ...» Τί «τί έγινε»; Τον εκτόπισαν τον μπάριμπα μου την άλλη μέρα κάπου στα ανατολικά, σ' ένα αγρόκτημα που μαζεύουν τους ταραξίες ξένους και του 'μεινε μέχρι τελευταία στιγμή η απορία για ποιο λόγο η παρέα σου με έβριζε «κατσικογάμη». Σιγά το πράμα, είπε η Βάντα δένοντας τα κορδόνια των παπουτσιών της, λες κι εμείς δεν ξέρουμε πως όταν πρωτοήρθατε εδώ, εμάς, όχι μόνον εμάς, αλλά και τις μανάδες μας και τις γιαγιάδες μας, μας λέγατε αχόρταγες αγελαδοπουτάνες. Αν και δεν μας εμπόδισε αυτό ν' αγαπηθούμε, είπε στην πόρτα ο Αντώνης. Κι έμοιαζε απολογούμενος, σαν να ζητούσε συγγνώμη.

Κι η Βάντα που της άρεσαν πάντα τα τελευταία λόγια του παραμυθιού, και πριν χαθεί στο γκριζό χρώμα που ξημέρωνε, ενώ σκιές έσπευδαν να απομακρυνθούν από τις πύλες των ορυχείων και των εργοστασίων, γύρισε και του είπε, χαϊδεύοντας τρυφερά τα ζυγωματικά με νωπά ακόμη τα σημάδια απ' τα χτυπήματα. «Και ξέρεις γιατί, κύριε Κατσικογάμη; Γιατί η αγάπη δεν σου κρατάει κακία, ούτε τεφτέρι με χρωστούμενα... γι' αυτό!».

Είχε αρχίσει να φωτίζει όταν επέστρεψε στο δωμάτιο ο Αντώνης κι ο συγκάτοικός του, ένας αγαθός γίγας, κοιμόταν ήδη στο Κρεβάτι του Γαβρίλη Πρίντζου.

Το πικρό και σκληρό καλοκαίρι του 2020.

Αθήνα

Δημήτρης Νόλλας